

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

Ф.П. Ткачик

Національний університет державної податкової служби України

В даній статті досліджено організаційно-правові особливості та основні інструменти державної інвестиційної політики в сучасних умовах розвитку економіки України.

Постановка проблеми. Складний і суперечливий перебіг ринкових перетворень економіки України свідчить, що динамізм економічного розвитку, зокрема перспектива переходу до інноваційної моделі зростання, безпосередньо пов'язані із новою якістю інвестиційного процесу. Ефективна державна інвестиційна політика в цьому сенсі виступає одним з найпотужніших чинників технічного оновлення та піднесення виробництва, соціально-структурного реформування національної економіки, зростання добробуту населення. Світовий досвід свідчить, що застосування однакових методів державного регулювання інвестиційної діяльності в різних країнах призводило до протилежних наслідків, і, навпаки, застосування різних методів регулювання вело до однакових наслідків у різних країнах. В умовах реформування економіки в Україні мають бути обґрунтовані аспекти державної політики ефективного управління не лише економікою, а й інвестиційною діяльністю, вони повинні поєднувати окремо взяті механізми світового економічного надбання та вітчизняну специфіку.

Аналіз досліджень і публікацій. Вагомі здобутки економічної науки в напрямку дослідження інвестиційної діяльності, а також специфіки її державного регулювання відображені в працях вітчизняних та зарубіжних

вчених. Серед вітчизняних науковців удосконаленням підходів щодо ефективної реалізації державної інвестиційної політики займалися такі вчені та фахівці: С. Аптекарь, М. Білопольський, І. Бланк, В. Геєць, Б. Кваснюк, А. Музиченко, А. Пересада, В. Семиноженко, В. Федоренко, М. Чумаченко та ін. Разом з тим, проблеми, що стосуються ефективної реалізації інвестиційної політики в Україні, її стимулювальні важелі не можна вважати остаточно вирішеними. Подальшої розробки та удосконалення потребує значна кількість нормативно-правових актів в сфері регулювання інвестиційних процесів на різних рівнях управління, які сьогодні не зовсім відповідають умовам сучасності та принципам реалізації у високорозвинених країнах.

Мета публікації полягає у висвітленні організаційно-правових аспектів сучасної інвестиційної політики держави в умовах трансформації економіки України.

Основні результати дослідження. При значній обмеженості інвестиційних коштів Україна час від часу стикається з проблемою вибору найбільш ефективного варіанта державної інвестиційної політики. При цьому в поле зору українських економістів та політиків потрапляють ті варіанти державної інвестиційної політики, які успішно впроваджуються в інших країнах з перехідною економікою або пропонуються їм із-зовні. Серед останніх привертають увагу підготовлені зарубіжними фахівцями, наприклад для Росії і відомі в економічному середовищі як «японський варіант», «австрійський підхід» і «концепція Міжнародного банку реконструкції та розвитку».

«Японський варіант» виходить з того, що головним завданням інвестиційної політики в країнах з перехідною економікою є вирішення продовольчої проблеми. А тому він і передбачає першочергове інвестування агропромислового комплексу, що дасть можливість вирішити продовольчу проблему, а також сприятиме розвитку галузей, пов'язаних з АПК.

«Австрійський підхід» виходить з того, що головною проблемою в перехідній економіці є високий рівень безробіття, а тому й вважає, що державні

інвестиції повинні спрямовуватися головним чином на створення робочих місць у виробничій та невиробничій сферах.

В «концепції Міжнародного банку реконструкції та розвитку» на перше місце ставиться фінансування невиробничої сфери при одночасному скороченні інвестицій у виробничу. На думку М. Чумаченко у цієї концепції є чимало прихильників, оскільки розвиток невиробничої сфери в більшій мірі ніж розвиток виробничої сфери сприяє подоланню безробіття. До того ж, в Україні обізнані з тим, що розвинуті країни накопичення фінансових ресурсів для індустріалізації здійснювали за рахунок розвитку легкої промисловості. Остання, як і невиробнича сфера, забезпечує істотний приріст робочих місць і вирішує проблеми зайнятості, про що наголошується в реалізації інвестиційної діяльності в Україні – отримання соціального ефекту [1].

Кожний з названих варіантів, безумовно, заслуговує на особливу увагу, оскільки з певних умов може забезпечити докорінну структурну перебудову національного господарства. Але в чистому вигляді жоден з них не може бути застосований в Україні. Державна інвестиційна політика повинна відштовхуватися від визначення найбільш пріоритетних складових кожної галузі, фінансування яких дасть можливість накопичити ресурси для підвищення рівня функціонування всієї галузі. В Україні вона має здійснюватися відповідно до світових принципів і бути направлена в першу чергу на примноження фінансових ресурсів в економіці країни, оскільки вони забезпечать загартованість економіки від впливу негативних факторів, а обґрунтований розподіл і перерозподіл цих ресурсів може призвести до підвищення соціальних стандартів. На думку В. Гейця, В. Семиноженка та Б. Кваснюка, ефективна державна інвестиційна політика виступає одним з найпотужніших чинників технічного оновлення та піднесення виробництва, соціально-структурного реформування національної економіки, зростання добробуту населення [2].

Що стосується правових основ реалізації інвестиційної політики, то слід зазначити, що в Законі України «Про інвестиційну діяльність» [3] визначено

базові парадигми державного регулювання інвестиційної діяльності та сформовано основну його мету – реалізація економічної, науково-технічної і соціальної політики. Управління інвестиційними процесами в Україні визначається показниками економічного і соціального розвитку держави, місцевими і регіональними програмами розвитку економіки, обласними і місцевими бюджетами, передбачуваними в них обсягами державної підтримки та фінансування об'єктів інвестиційної діяльності. Державне регулювання інвестиційної діяльності включає управління державними інвестиціями, регулювання умов інвестиційної діяльності і контроль за її здійсненням усіма інвесторами та учасниками інвестиційної діяльності.

Доречно звернути увагу на інформацію з приводу єдиної державної політики у сфері інвестиційної діяльності, яку визначає Верховна Рада України шляхом створення законодавчої бази для сфери інвестиційної діяльності, затвердження пріоритетних напрямів інвестиційної діяльності як окремої загальнодержавної програми або у складі Програми діяльності Кабінету Міністрів України, визначенням обсягу асигнувань для здійснення фінансової підтримки інвестиційної діяльності (в межах Державного бюджету України). Що стосується Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних й районних рад, вони, відповідно до визначених компетенцій, затверджують регіональні інвестиційні програми, що кредитуються з бюджету Автономної Республіки Крим, обласних і районних бюджетів, а також визначають кошти бюджету Автономної Республіки Крим, обласних і районних бюджетів для фінансової підтримки регіональних інвестиційних програмі [4].

Реалізацію державної політики у сфері інвестиційної діяльності забезпечує Кабінет Міністрів України, а саме:

- готує та подає Верховній Раді України пропозиції щодо пріоритетних напрямів інвестиційної діяльності як окрему загальнодержавну програму або в рамках Програми діяльності Кабінету Міністрів України, загальнодержавних програм економічного, науково-технічного, соціального, національно-культурного розвитку, охорони довкілля;

World economy, finances and investments: modern view of the actual problems

- здійснює реалізацію пріоритетних напрямів інвестиційної діяльності;
- сприяє створенню ефективної інфраструктури у сфері інвестиційної діяльності;
- готує та подає Верховній Раді України як складову частину проекту закону про Державний бюджет України на відповідний рік пропозиції щодо обсягів бюджетних коштів для фінансової підтримки виконання інвестиційних проектів;
- затверджує положення про порядок державної реєстрації інноваційних проектів і ведення Державного реєстру інвестиційних проектів;
- інформує Верховну Раду України про виконання інвестиційних проектів, які кредитувалися за кошти Державного бюджету України, і про повернення до бюджету наданих раніше кредитів [5].

Центральні органи виконавчої влади здійснюють підготовку пропозицій щодо реалізації інвестиційної політики у відповідній галузі економіки, створюють організаційно-економічні механізми підтримки її реалізації. Державне агентство з інвестицій та управління національними проектами України є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовує та координує Кабінет Міністрів України. Держівестпроект виконує важливі функції в сфері реалізації державної інвестиційної політики (рис. 1.).

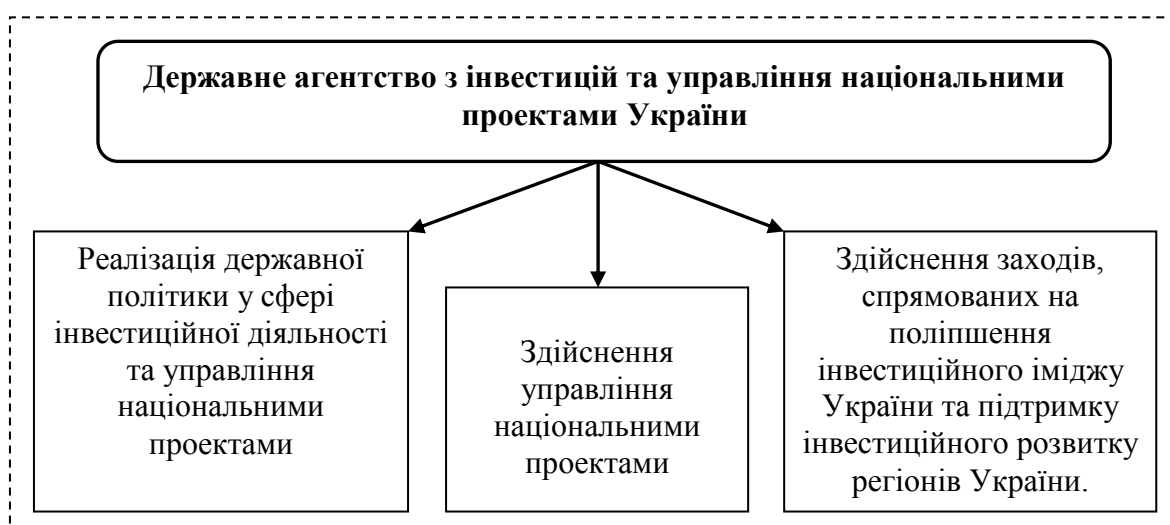

Рис. 1. Основні завдання Державного агентства з інвестицій та управління національними проектами України

Крім того, Державне агентство з інвестицій та управління національними проектами України узагальнює практику застосування інвестиційно-інноваційного законодавства з питань, що належать до його компетенції, розробляє пропозиції щодо вдосконалення такого законодавства, організовує в межах своїх повноважень виконання актів законодавства та здійснює контроль за їх реалізацією [6].

Незважаючи на те, що найбільш використовуваними засобами державного управління інвестиційними процесами є монетарна та фіскальна політика, останнім часом регулювання умов інвестиційної діяльності здійснюється за допомогою інших інструментів державної інвестиційної політики (рис. 2).

Рис. 2. Інструменти державної інвестиційної політики

Інструменти державної інвестиційної політики необхідно розглядати як засоби, що забезпечують процес виконання державних завдань у сфері регулювання інвестиційної діяльності.

Відзначимо, що на законодавчому рівні сьогодні впроваджуються соціально важливі урядові стратегії та програми економічного розвитку держави та регіонів, досконала реалізація яких спроможна підвищити рівень

інвестиційної привабливості та забезпечити інноваційний розвиток національної економіки, що має позитивно відобразитися на підвищенні показників суспільного добробуту.

Висновок. Отже, ефекти від реалізації інвестиційної політики держави сьогодні досягаються переважно циклічно, що пояснюється нестабільністю правового поля, домінуванням кризових явищ в економіці, неналежним контролем за діяльністю владних інституцій, відповідальних за результативність політики інвестування, проте формуванню стратегічних орієнтирів покращення інвестиційної привабливості регіонів та держави притаманний позитивізм. В Україні також гостро стоїть проблема бюджетного фінансування інвестиційних заходів у регіональному розподілі через зосередження державних коштів в галузях декількох розвинених регіонів. Указану ситуацію доцільно врегулювати шляхом реалізації пріоритетів комплексної інвестиційної політики держави та регіонів, враховуючи світові тенденції інвестиційної політики.

Список літератури

1. Інвестиційна політика в Україні: досвід, проблеми, перспективи [Текст] : моногр. / М. Г. Чумаченко, С. С. Аптекарь, М. Г. Білопольський та ін. ; відпов. ред. М. Г. Чумаченко ; АЕН України, ІЕП НАН України. – Донецьк : ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2003. – 292 с.
2. Стратегічні виклики XXI століття суспільству та економіці України [Текст] : в 3 т. / за ред. акад. НАН України В. М. Гейця, акад. НАН України В. П. Семиноженка, чл.-кор. НАН України Б. Є. Кваснюка. – Т. 3 : Конкурентоспроможність української економіки. – К. : Фенікс, 2007. – 556 с.
3. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18 вересня 1991 року № 1560-ХІІ [Електронний ресурс] / Верховна рада України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>.
4. Дані з офіційного сайту Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://rada.gov.ua>.

World economy, finances and investments: modern view of the actual problems

5. Дані з офіційного сайту Кабінету Міністрів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua/control/>.
6. Указ Президента України «Про Державне агентство з інвестицій та управління національними проектами України» від 12 травня 2011 року № 583/2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/U583_11.html.